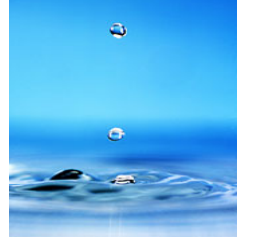

T.C.
DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI
Enerji, Su ve Çevre İŐleri Genel Müdür Yardımcılığı

ENERJİ, SU KAYNAKLARI ve ÇEVRE HABER BÜLTENİ

SAYI: 8

Nisan – Haziran 2009

ENERJİ

TÜRKİYE-KAZAKİSTAN ENERJİ İLİŐKİLERİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sayın Hilmi Güler, Enerji ve Mineral Kaynaklar Bakanı Suat Minbayev'in davetlisi olarak 2-4 Nisan 2009 tarihlerinde Kazakistan'a resmi bir ziyaret gerçekleŐtirmiŐtir. Eski Bakan Sayın Güler'in Kazakistan'a yaptığı sözkonusu ziyaret, Türkiye ile Kazakistan arasında enerji alanındaki işbirliği projelerinin kapsamlı olarak ele alınması açısından yararlı olmuŐtur.

TÜRKİYE-İSPANYA ENERJİ İLİŐKİLERİ

Sayın Başbakanımız ile İspanya Başbakanı Zapatero'nun eş başkanlıklarında 5 Nisan 2009 günü düzenlenen "Türkiye-İspanya Hükümetlerarası Birinci Zirvesi" çerçevesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sayın Hilmi Güler, İspanyol Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanı Miguel Sebastian (enerjiden de sorumludur) ile bir görüşme gerçekleŐtirmiŐtir.

Zirve çerçevesinde, 5 Nisan günü Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile İspanya Sanayi, Turizm ve Ticaret Bakanlığı arasında yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği alanında bir Mutabakat Zaptı imzalanmıŐtır.

TÜRKİYE-YEMEN ENERJİ İLİŐKİLERİ

Yemen Petrol ve Mineral Kaynaklar Bakanı Amir Salim al-Aidarous başkanlığındaki bir heyet, 20-22 Nisan 2009 tarihlerinde Yemen LNG firmasının

Yönetim Kurulu toplantısına katılmak üzere İstanbul'a bir ziyaret gerçekleŐtirmiŐtir.

TÜRKİYE-GÜRCİSTAN ENERĐİ İLİŐKİLERİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız, 5–7 Mayıs 2009 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen Avrasya Ekonomik Zirvesi marjında Gürcistan Enerji Bakanı Aleksander Khetaguri ile bir görüşme gerçekleŐtirmiŐtir.

TÜRKİYE-TÜRKMENİSTAN ENERĐİ İLİŐKİLERİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız, Ekonomik İşbirliğine Dair Hükümetlerarası Türk-Türkmen Komisyonu (HTTK) İkinci Toplantısı vesilesiyle 21–22 Mayıs 2009 tarihlerinde Türkmenistan'ı ziyaret etmiŐtir. Bakan Sayın Yıldız ziyaret çerçevesinde Petrol, Doğal Gaz ve Maden Kaynaklarından Sorumlu Türkmenistan eski Devlet Başkanı/Başbakan Yardımcısı Taçberdi Tagiyev'le bir görüşme gerçekleŐtirmiŐtir. Görüşmede Türkiye ile Türkmenistan arasında doğal gaz alanındaki işbirliği imkânları ile TPAO'nun Türkmenistan'daki faaliyetleri ele alınmıŐtır.

TÜRKİYE-IRAK ve TÜRKİYE-İRAN ENERĐİ İLİŐKİLERİ

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız, Türkiye-Irak-İran Enerji ve Elektrik Bakanları arasında 28 Mayıs 2009 günü gerçekleştirilen toplantıya katılmak üzere Bağdat'ı ziyaret etmiŐtir. Bakan Sayın Yıldız'a TPAO ve TPIC yetkililerinden oluşan heyetimiz eşlik etmiŐtir.

TÜRKİYE-ABD ENERĐİ İLİŐKİLERİ

Ülkemiz ile ABD arasında mevcut Enerji Çalışma Grubu'nun Üçüncü Toplantısı, MEKY Büyükelçi Selim Kunalalp ve ABD Avrasya Enerji Özel Temsilcisi Büyükelçi Richard Morningstar'ın eşbaşkanlıklarında 4 Haziran 2009 tarihinde Ankara'da düzenlenmiŐtir.

Büyükelçi Richard Morningstar sözkonusu ziyaret çerçevesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız tarafından kabul edilmiŐtir. Görüşmede başta Nabucco ve Türkiye-Yunanistan-İtalya doğal gaz boru hattı projeleri olmak üzere, Güney Gaz Koridoru'na ilişkin gelişmeler değerlendirilmiŐtir.

TÜRKİYE-ÇİN ENERĐİ İLİŐKİLERİ

Sayın Cumhurbaşkanımızın 23–29 Haziran 2009 tarihleri arasında Çin Halk Cumhuriyeti'ne gerçekleŐtirdikleri resmi ziyaret çerçevesinde, 25 Haziran günü

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Çin Ulusal İdaresi arasında “Enerji Alanında İŞbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı” imzalanmıŐtır.

NABUCCO PROJESİ

Sırasıyla 29–30 Nisan, 20 Mayıs ve 28–29 Mayıs tarihlerinde Viyana’da d¼zenlenen Nabucco Doğal Gaz Boru Hattı Projesi H¼k¼metlerarası Konferansı d¼rd¼nc¼, beŐinci ve altıncı toplantılarına MEKY B¼y¼kelçi Kuneralp başkanlığında bir heyetle iŐtirak edilmiŐtir.

G¼ney Koridoru’nun ve Nabucco projesinin ¼nemi, 8 Mayıs 2009 tarihinde Prag’da d¼zenlenen Enerji Zirvesi’nde de ele alınmıŐtır. Sayın Cumhurbaşkanımız başkanlığında bir heyetle iŐtirak edilen Zirve sonunda kabul edilen ortak bildiriye, Nabucco projesinin bir an evvel hayata geçirilmesinin ¼nemi bir kez daha vurgulanmıŐtır.

UAEA GENEL DİREKT¼RL¼K SEÇİMLERİ ve ADAYLARIN TANITIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN GELİŞMELER

UAEA Y¼netim Kurulu’nun 6 Ekim 2008 tarihli toplantısıyla resmen baŐlayan UAEA Genel Direkt¼rl¼Đ¼ seçim s¼recinde Japonya ve G¼ney Afrika Cumhuriyeti Temsilcileri (GAC) adaylıklarını koymuŐlar, 26–27 Mart 2009 tarihlerinde olaĐan¼st¼ toplanan UAEA Y¼netim Kurulu’nda (YK) yapılan seri oylamalarda her iki adayın gerekli 2/3 oyu alamaması nedeniyle ise aday belirleme s¼reci yenilenmiŐtir. 27 Nisan 2009 tarihinde sona eren aday g¼sterme s¼reci çerçevesinde Japonya ve G¼ney Afrika Cumhuriyeti’ne (GAC) ilaveten İŐpanya, Belçika ve Slovenya da adaylıklarını koymuŐlardır.

İŐpanya'nın OECD N¼kleer Enerji Ajansı (NEA) Genel Direkt¼r¼ ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) Genel Direkt¼r¼ adayı Luis Echavarri 22 Mayıs g¼n¼ ¼lkemize bir ziyaret gerçekteŐirerek, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı eski M¼steŐar Vekili Selahattin Çimen ve Bakanlığımız yetkilileriyle g¼r¼Őmeler gerçekteŐirmiŐtir.

UAEA Genel Direkt¼rl¼Đ¼ için resmi baŐvuru yapmıŐ olan beŐ aday için 9 Haziran 2009 tarihinde d¼zenlenen gayri resmi YK toplantısında yoklama mahiyetinde bir oylama (straw poll) yapılmıŐtır. Yoklamada Japonya’nın adayı için 20 oy, GAC’nin adayı için 11 oy, İŐpanya’nın adayı için ise 4 oy çıkarken, Sloven ve Belçikalı adaylar hiç oy alamamıŐlardır.

26 Haziran g¼n¼ Slovenya’nın, 30 Haziran g¼n¼ ise Belçika’nın adaylıklarını çekmesi ¼zerine 2 Temmuz g¼n¼ Japonya, GAC ve İŐpanya arasında gerçekteŐen yarıŐı beŐinci tur oylamada, seçilmek için gerekli 2/3 çoĐunluĐ¼ sağlayan Japon

adayı BE Amano kazanmıŐtır. 3 Temmuz tarihinde, usul kuralları uyarınca, s¼recin atama aŐamasına geçilmiŐ ve s¼z konusu atama oğleden sonra "acclamation" ile gerçekteŐmiŐtir. YK ¼yeleri, gerek grup, gerek ulusal beyanlarında Amano'yu tebrik ederek, kendisine desteklerini dile getirmiŐlerdir.

IRENA GEÇİCİ SEKRETARYA MERKEZİ ve GEÇİCİ GENEL DİREKT¼RL¼Đ¼ SEÇİMLERİ

¼lkemizin kurucu ¼yesi olduğu "Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı"nın (International Renewable Energy Agency-IRENA) 2. Hazırlık Komite Toplantısı 29-30 Haziran 2009 tarihlerinde Mısır'ın Őarm El Őeyh Őehrinde gerçekteŐtirilmiŐ olup, s¼z konusu toplantı çerçevesinde IRENA Geçici Sekretarya Merkezi ile IRENA Geçici Genel Direkt¼rl¼Đ¼'ne yönelik seçimler yapılmıŐtır. Bakanlığımız ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca katılım sağlanan toplantı ve seçimlerde, IRENA Geçici Sekretarya Merkezi olarak Abu Dhabi belirlenmiŐ, Genel Direkt¼rl¼k görevi içinse Fransa'nın adayı Devlet Bakanı Jean-Louis Borloo'nun Diplomatik DanıŐmanı H¼lène Pelosse seçilmiŐtir.

ENERĐİ ALANINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ULUSLARARASI ETKİNLİK ve TOPLANTILAR

23-24 Nisan tarihlerinde AŐkabat'ta d¼zenlenen "Reliable and Stable Transit of Energy and Its Role in Ensuring Sustainable Development and International Cooperation" baŐlıklı konferansa Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Sayın Hilmi G¼ler'in baŐkanlıĐında bir heyetle katılım saĐlanmıŐtır.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 24-25 Nisan 2009 tarihinde Bulgaristan'ın baŐkenti Sofya'da gerçekteŐtirilen "Avrupa için Doğal Gaz: G¼venlik ve Ortaklık" baŐlıklı enerji zirvesine beraberinde bir heyetle iŐtirak etmiŐlerdir.

28-29 Nisan 2009 tarihlerinde İstanbul Harp Akademileri Komutanlığı'nda gerçekteŐtirilen "Seeking a Common Resolution for Energy Security" baŐlıklı sempozyuma eski Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanımız, Kazakistan, G¼rcistan, Bulgaristan, Yunanistan ve Hollanda'nın Enerjiden sorumlu Bakanları, AB Enerji Komiseri Andris Piebalgs ve Uluslararası Enerji Ajansı (UEA) İcra Direkt¼r Yardımcısı B¼y¼kelçi Richard Jones tarafından katılım saĐlanmıŐtır.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 8 Mayıs 2009 tarihinde Çek Cumhuriyeti'nin baŐkenti Prag'da gerçekteŐtirilen G¼ney Koridoru Zirvesi'ne beraberinde bir heyetle iŐtirak etmiŐlerdir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Taner Yıldız, 23-25 Mayıs 2009 tarihlerinde Roma'da yapılan G-8 Enerji Bakanları toplantısına iŐtirak etmiŐtir.

SU KAYNAKLARI

BM S¼RD¼R¼LEBİLİR KALKINMA KOMİSYONU'NUN 17. OTURUMU MARJINDA YAPILAN 5. D¼NYA SU FORUMU YAN ETKİNLİĞİ

BM S¼rd¼r¼lebilir Kalkınma Komisyonu'nun 4-15 Mayıs 2009 tarihlerinde New York'ta gerçekteŐtirilen 17. Oturumu marjında 7 Mayıs g¼n¼ ¼lkemiz tarafından, D¼nya Su Konseyi ve UNESCO D¼nya Su Değerlendirme Programı ile işbirliği halinde, 16-22 Mart 2009 tarihinde İstanbul'da yapılan 5. D¼nya Su Forumu'nun siyasi sonuçlarının tanıtılması ve irdelenmesi amacıyla "5th World Water Forum - Water Management Adaptation Strategies to the Global Changes" konulu bir yan etkinlik d¼zenlenmiŐtir.

Yaklaşık 60 kiŐi tarafından takip edilen yan etkinlikte, 5. D¼nya Su Forumu Siyasi S¼reç Başkanı B¼y¼kelçi Sumru Noyan, D¼nya Su Konseyi Genel Direkt¼r¼ Ger Bergkamp ve UNESCO D¼nya Su Değerlendirme Programı Koordinat¼r¼ Olcay ¼nver tarafından sunumlar yapılmıŐtır.

5. D¼NYA SU FORUMU'NUN BAKANLAR S¼RECİ ÇIKTILARININ BİRLEŐMİŐ MİLLETLER BELGESİ OLARAK YAYINLANMASI

Bakanlığımızca yapılan giriŐim sonucunda 5. D¼nya Su Forumu'nun çıktılarını oluŐturan "İstanbul Bakanlar Bildirisi" ile "İstanbul Su Rehberi" 12 Mayıs 2009 tarihinde A/63/852 simgesiyle BirleŐmiŐ Milletler Genel Kurul Belgesi olarak yayınlanmıŐtır.

BM'nin altı dilinde (İngilizce, Fransızca, İŐpanyolca, Rusça, Arapça, Çince) yayınlanmış olan s¼z konusu belgeye aŐaĐıda kayıtlı internet adresinden eriŐilebilmektedir.

- "<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/63/852>"

6. D¼NYA SU FORUMU'NA MARSİLYA'NIN EV SAHİPLİĞİ YAPMASI

18-20 Haziran 2009 tarihlerinde Madrid'de d¼zenlenen D¼nya Su Konseyi Y¼netim Kurulu Toplantısı'nda, 2012 yılında yapılacak olan 6. D¼nya Su Forumu'nu d¼zenlemeye aday G¼ney Afrika'nın Durban Őehri ile Fransa'nın Marsilya Őehri arasından, Marsilya b¼y¼k bir farkla ŐeçilmiŐtir.

ÇEVRE

AVRUPA BİRLİĞİ ÇEVRE BAKANLARI GAYRİRESMİ TOPLANTISI

Çevre ve Orman Bakanı Prof. Dr. Sayın Veysel Eroğlu, 14–15 Nisan 2009 tarihlerinde Çek Cumhuriyeti Dönem Başkanlığı'nda Prag'da düzenlenen "Avrupa Birliği (AB) Çevre Bakanları Gayriresmi Toplantısı"na beraberinde bir heyetle iŐtirak etmiŐtir.

AB Çevre Bakanları Gayriresmi Toplantısı'nda, 2009 Aralık ayında Kopenhag'da düzenlenmesi öngörülen ve 2012 yılından itibaren Kyoto Protokolü'nün yerini alacak olan yeni bir anlaşmanın müzakere edileceği İklim DeđiŐikliđi Konferansı'na giden süreçte, AB ülkeleri arasında eŐgüdümün arttırılması ve AB'nin çevre konularında oynadığı öncü rolün teyid edilmesi amaçlanmıŐtır.

21. KARADENİZ KOMİSYONU TOPLANTISI

Karadeniz'in sahil dar ülkeler tarafından ortak bir çaba ile korunması amacıyla 21 Nisan 1992 tarihinde BükreŐ'te, Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya Federasyonu (RF), Ukrayna ve ülkemiz tarafından imzalanarak, 15 Ocak 1994 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren BükreŐ Sözleşmesi'nin İcra Organı niteliğindeki Karadeniz Komisyonu'nun 21. Toplantısı, BükreŐ Sözleşmesi Bakanlar Toplantısı'nda kabul edilmesi öngörülen belgelerin hazır hale getirilmesi amacıyla 16 Nisan günü Sofya'da düzenlenmiŐtir.

BükreŐ Sözleşmesi'ne taraf 6 ülkenin Karadeniz Komisyonu üyelerinin yer aldıkları toplantıda, ülkemiz, Çevre ve Orman Bakanlığı (ÇOB) MüsteŐarı Prof. Dr. Hasan Z. Sarıkaya'nın başkanlığında bir heyetle temsil edilmiŐtir.

Toplantıda, Bakanlar Bildirisi, Karadeniz Deniz Çevresinin Kara Kökenli Kaynak ve Faaliyetlere KarŐı Korunmasına Dair Protokol taslağı, Karadeniz'in Kirliliğe KarŐı Korunması Komisyonu'nun Ayrıcalık ve BađıŐıklıklarına İlişkin Anlaşma'ya ilişkin DeđiŐiklikler, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadeniz'in Kirliliğe KarŐı Korunması Komisyonu Arasında Merkez Anlaşması'na İlişkin DeđiŐiklikler ile Karadeniz Acil Müdahale Planı üzerinde görüşmeler gerçekteŐirilmıŐtir.

İstanbul'da faaliyet göstermekte olan Karadeniz Komisyonu Daimi Sekreteryası'nın iŐleyiŐi, Sekreteryaya ve görevlilerine ülkemiz tarafından tanınan hak, ayrıcalık ve bađıŐıklıklara ilişkin "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadeniz'in Kirliliğe KarŐı Korunması Komisyonu Arasında Merkez Anlaşması"nın gözden geçirilmiŐ hali Karadeniz Komisyonu'nda Komiser sıfatı ile ülkemizi temsil eden ÇOB MüsteŐarı Prof. Dr. Sarıkaya ile 2009 yılı boyunca

Karadeniz Komisyonu başkanlığını y¼r¼tecek olan Bulgaristan'ın Komiseri, Çevre Bakan Yardımcısı Lubka Katchakova arasında imzalanmıŐtır.

KARADENİZ'İN KİRLİLİĞE KARŐI KORUNMASI SÖZLEŞMESİ (B¼KREŐ SÖZLEŞMESİ) TARAFLAR DİPLOMATİK KONFERANSI/BAKANLAR TOPLANTISI

"Karadeniz'in Kirliliğe KarŐı Korunması Sözleşmesi (B¼kreŐ Sözleşmesi) Taraflar Diplomatik Konferansı/Bakanlar Toplantısı" 17 Nisan 2009 g¼n¼ B¼kreŐ'te gerçekteştirilmiŐtir. Bahsekonu toplantıda, ¼lkemiz, Çevre ve Orman Bakanı Prof. Dr. Sayın Veysel Eroğlu başkanlığında bir heyetle temsil edilmiŐtir. Bulgar Çevre Bakan Yardımcısının başkanlığını yaptığı toplantıya, Bulgaristan, G¼rcistan, Romanya ve Ukrayna Bakan düzeyinde, RF ise, Direktör Vekili seviyesinde katılım saĐlamıŐlardır.

Toplantıda, Taraflar, 1994'ten bu yana y¼r¼rl¼kte olan, ¼lkemizin de bölgesel düzeyde uygulanmasından sorumlu olduğu B¼kreŐ Sözleşmesi'nin eki "Karadeniz Deniz Çevresinin Kara K¼kenli Kaynak ve Faaliyetlere KarŐı Korunmasına Dair Protokol"¼n g¼zden geçirilmif yeni hali ve 1996 tarihli "Karadeniz'in Korunması ve Rehabilitasyonuna İlişkin Stratejik Eylem Planı"nın g¼ncellenmiŐ halini kabul ettiklerini belirten Nihai Senedi imzalamıŐlardır. Toplantı sonunda, ayrıca, Bakanlar Bildirisi kabul edilmiŐtir.

T¼RKİYE İLE KIRGIZİSTAN ARASINDA ÇEVRE KORUMA ALANINDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Sayın Cumhurbaşkanımızın 26-28 Mayıs 2009 tarihlerinde Kırgızistan'a gerçekteştirdikleri resmi ziyaret kapsamında "T¼rkiye Cumhuriyeti H¼k¼meti ile Kırgız Cumhuriyeti H¼k¼meti Arasında Çevre Koruma Alanında İŞbirliği Anlaşması" imzalanmıŐtır. Bahsekonu anlaŐmayı ¼lkemiz adına, T¼rkiye-Kırgızistan Karma Ekonomik Komisyonu T¼rk Tarafı EŐbaŐkanı Sanayi ve Ticaret Bakanı Sayın Nihat Erg¼n, Kırgız tarafı adına ise DıŐiŐleri Bakanı Kadirbek Sarbaev imzalamıŐlardır.

Bahsekonu anlaşma ile iki ¼lkenin, end¼striyel kaynaklı hava kirliliğinin azaltılması ve izlenmesi, çevresel etki değerlendirmesi, su kaynaklarının kullanımı ve korunması, mera ıslahı, sulak alanların korunması ve y¼netimi, uluslararası kriterlere uygun korunan alanların kurulması, ekoturizm, biyolojik çeŐitlilik, doğal kaynak y¼netimi, iklim deĐiŐikliĐi, yenilenebilir enerji kaynakları vb. alanlarda işbirliği yapmaları hedeflenmektedir.

T¼RKİYE İLE AVUSTURYA ARASINDA ÇEVRE VE ORMANCILIK ALANINDA İŞBİRLİĞİ MUTABAKAT MUHTIRASI

Çevre ve Orman Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu Avusturya Federal Cumhuriyeti Tarım, Orman, Çevre ve Su Yönetimi Bakanı Nikolaus Berlakovich'in davetine icabetle 18-19 Haziran 2009 tarihlerinde Avusturya'ya resmi bir ziyaret gerçekleŐtirmiŐtir. Sözkonusu ziyaret kapsamında "T¼rkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanı ile Avusturya Cumhuriyeti Tarım, Orman, Çevre ve Su Yönetimi Federal Bakanı Arasında Çevre ve Ormanlık Alanında İŞbirliği Mutabakat Muhtırası" imzalanmıŐtır.

Bahsekonu Mutabakat Muhtırası ile iki ¼lkenin, Avrupa Birliği Çevre M¼ktesebatı'nın uyumlaŐtırılması ve uygulanması, su kalitesi ve atıksu artımı, iklim deđiŐikliđi ile m¼cadele, çevresel etki değerlendirmesi, eko-turizm, biyolojik çeŐitlilik, peyzaj d¼zenleme, çığ ve toprak kaymalarının önlenmesi ve bunlarla m¼cadele edilmesi, yaban hayatı yönetimi vb. alanlarda işbirliği yapmaları hedeflenmektedir.

T¼RKİYE'NİN KYOTO PROTOKOL¼'NE TARAF OLMASI

T¼rkiye, iklim deđiŐikliđiyle küresel m¼cadele kapsamında, 1992 tarihli "BirleŐmiŐ Milletler İklim DeđerliŐikliđi Çerçeve Sözlüşmesi"ne (BMİDÇS) 2004 yılından beri taraftır.

T¼rkiye'nin, BMİDÇS'nin amaçlarını gerçekleŐtirmek üzere sera gazı salımlarını azaltmaya, araŐtırma ve teknoloji üzerinde işbirliği yapmaya yönelik somut hedefleri içeren 1997 tarihli "Kyoto Protokol¼"ne de taraf olmasına ilişkin olarak H¼kümetimizce 2007 yılında baŐlatılan s¼re, bu konudaki gerekli yasanın T¼rkiye B¼y¼k Millet Meclisi tarafından 5 Őubat 2009 tarihinde onaylanması ve 17 Őubat 2009 tarihli ve 27144 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması ile sonuçlanmıŐtır.

Konuya ilişkin olarak Bakanlar Kurulu'nun 13 Mayıs 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kararını müteakip, T¼rkiye'nin Kyoto Protokol¼'ne taraf oluŐunu bildiren "Katılım Belgesi", sözkonusu Protokol¼'n depoziteri olan BirleŐmiŐ Milletler Genel Sekreteri'ne 28 Mayıs 2009 tarihinde tevdi edilmiŐtir.

T¼rkiye, Kyoto Protokol¼'n¼n 25. Maddesi uyarınca, "Katılım Belgesi"nin tevdi tarihini izleyen doksanıncı g¼n olan 26 Ağustos 2009'da Protokol'e resmen taraf olacaktır.

KYOTO PROTOKOL¼'N¼N 2012 SONRASINDA YERİNİ ALACAK YENİ ANLAŞMANIN M¼ZAKERELERİ

i) Mart- Nisan Bonn Oturumları (26 Mart – 8 Nisan 2009)

BirleŐmiŐ Milletler İklım DeĐiŐikliĐi Çerçeve S¼zleŐmesi'nin (BMİDÇS) Kyoto Protokol¼ (KP) 2012 yılı sonunda 1. Taahh¼t D¼neminı tamamlayacaktır. İzleyen taahh¼t d¼neminine ilişkin yeni anlaşmanın m¼zakereleri BMİDÇS ve KP eksenlerinde oluŐturulmuŐ olan iki Geçici Çalışma Grubu tarafından y¼r¼t¼lmekte olup, m¼zakere s¼recinin 7-18 Aralık 2009 tarihlerinde Kopenhag'da gerçekteŐtirilecek BMİDÇS'nin 15. Taraflar Konferansı'nda (COP15) sonuçlandırılarak benimsenmesi öngörülmektedir.

Bu çerçevede, 2012 sonrasına ilişkin iklim deĐiŐikliĐi anlaŐmasının BMİDÇS kapsamındaki m¼zakerelerini y¼r¼ten "Uzun D¼nemli İŞbirliği Eylemi Geçici Çalışma Grubu"nun (AWG-LCA) 5. ve KP kapsamındaki m¼zakerelerini y¼r¼ten "Geçici Çalışma Grubu"nun (AWG-KP) 7. oturumları 26 Mart - 8 Nisan tarihlerinde Bonn'da gerçekteŐtirilmiŐtir. H¼k¼metler, h¼k¼metlerarası ve h¼k¼metler dıŐı kuruluşlar, üniversiteler ve özel sektör ile basından olmak üzere yaklaşık 2.600 kiŐi Bonn oturumlarına katılmıştır.

¼lkemiz, Bonn oturumlarına, iklim deĐiŐikliĐi odak noktası Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan (ÇOB) M¼steŐar Yardımcısı Sedat Kadioğlu başkanlığında, Bakanlığımız ile ÇOB, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bayındırlık ve İŐkân, Sanayi ve Ticaret, Tarım ve K¼yiŐleri Bakanlıkları ile Devlet Planlama TeŐkilatı M¼steŐarlıĐı yetkililerinden oluşan bir heyetle katılmıştır.

AWG-LCA kapsamındaki m¼zakereler Bali Eylem Planı'nın yapıtaŐları olan "salım azaltımı", "adaptasyon", "finansman" ve "teknoloji" ile "paylaŐılan vizyon" konularının her biri için ayrı ayrı teŐkil edilen temas grupları b¼nyesinde y¼r¼t¼lm¼Őtir.

AWG-KP çerçevesindeki m¼zakereler ise, KP'nin 2012 sonrasındaki taahh¼t d¼neminde Ek-1 ¼lkelerinin alacakları bireysel ve bileŐik il¼ve taahh¼tleri, KP'nin deĐiŐtirilmesine ilişkin hukuki konular ile emisyon ticareti, arazi deĐiŐimi, kullanımı ve ormancılık (LULUCF), sera gazlarının, sektörlerin ve kategorilerin kapsamı gibi AWG-KP'nin Çalışma Programı'nın uygulanmasına ilişkin diğer konular için ayrı ayrı teŐkil edilen temas grupları ile gayriresmi danıŐma toplantıları b¼nyesinde s¼rd¼r¼lm¼Őtir.

Bonn oturumlarında, AWG-LCA ve AWG-KP kapsamında yapılmakta olan m¼zakerelerin sonucunda ortaya çıkacak yeni anlaşmanın hukuki Őeklinin ne olabileceği konusunda g¼r¼Őmeler gerçekteŐtirilmiŐtir. Oturumlarda, Taraflar tercihlerini, yepyeni bir anlaşma veya KP'ye getirilecek olan deĐiŐikliklerle, ikinci taahh¼t d¼neminine devam edilmesi Şeklinde ortaya koymuŐlardır. S¼recin sonucu olacak çıktıının hukuki Őeklinin ne olacağı hen¼z netlik kazanmamıŐtır.

Bonn oturumlarının ana hedefi, her iki Geçici Çalışma Grubu tarafından Haziran ayından itibaren üzerinde esas müzakerelerin yür¼t¼leceĐi metinlerin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmak olmuŐtur.

ii) Haziran Bonn Oturumları (1–12 Haziran 2009)

AWG-LCA'nın 6. ve AWG-KP'nin 8. oturumu, 1–12 Haziran 2009 tarihlerinde Bonn'da gerçekteŐirilmiŐtir. Bonn'da, ayrıca, BMİDÇS'nin Uygulama Yan Organı (SBI) ile Bilimsel ve Teknolojik DanıŐma Yan Organı'nın (SBSTA) yıllık olağan toplantıları da yapılmıŐtır. Bonn toplantılarına, hük¼metler, hük¼metlerarası ve hük¼metler dıŐı kuruluşlar ile üniversiteler, özel sektör ve basın mensubu yaklaşık 3.500 kiŐi katılmış/izlemiŐtir.

¼lkemiz, Bonn oturumlarına, iklim deĐiŐikliĐi Odak Noktası Çevre ve Orman Bakanlığı (ÇOB) MüsteŐar Yardımcısı Sedat Kadioğlu başkanlığında, Bakanlığımız, ÇOB, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bayındırlık ve İŐkân, Sanayi ve Ticaret, Tarım ve KöyiŐleri Bakanlıkları ile Devlet Planlama TeŐkilatı MüsteŐarlıĐı ve TÜBİTAK yetkililerinden oluşan bir heyetle katılmıştır.

AWG-LCA'nın Bonn oturumlarında odak noktasını, BaŐkanın hazırladığı ve ¼lkelerce daha önceki oturumlarda dile getirilen görüşlerin birleŐen ve ayrıŐan yönlerinin ortaya konulduğu, bu haliyle bir baŐlangıç oluŐturan taslak metinden istifade etmek suretiyle esas müzakere metninin geliŐtirilmesi teŐkil etmiŐtir. Bonn oturumları müddetince, LCA, gayriresmi genel oturum şeklinde toplanmıŐ ve taslak müzakere metninin birinci ve ikinci okumasını tamamlamıŐtır. Sonuçta, ortaya 200 sayfalık bir taslak müzakere metni çıkmıŐtır. Bu metnin, AWG-LCA'nın AĞustos ayındaki müteakip oturumunda görüş¼lmesi öngörülmektedir.

AWG-LCA ekseninde devam eden müzakereler sonunda, 7–18 Aralık 2009 tarihlerinde Kopenhag'da düzenlenecek 15. Taraflar Konferansı'nda (COP 15) Sözleşme altında yeni bir protokol¼n kabul edilebilmesi için, Tarafların protokol önerilerini oturumdan 6 ay önce, yani en geç 6 Haziran 2009 tarihinde diğer Taraflara dağıtmaları gerektiğinden, Bonn oturumu sırasında, ABD, Japonya, Kosta Rica, Tuvalu, Avustralya, bu durumu mümkün kılabilmek için, Sözleşme'nin 17. Maddesi uyarınca, protokol önerilerini Sekretarya aracılığıyla Taraflara iletmiŐlerdir.

AWK-KP ekseninde gerçekteŐirilen oturumlarda ise, BMİDÇS'nin Ek–1 ¼lkelerinin bireysel ve bileŐik il¼ve taahh¼tleri, ileri taahh¼t döneminin süresi konuları hakkında görüşmeler gerçekteŐirilmiŐtir. Görüşmeler sırasında, bazı Ek–1 ¼lkeleri siyasi ve ekonomik açıdan bu aşamada hük¼metlerince uygun gör¼len bazı sayısallaŐmıŐ salım sınırlandırma ve azaltım hedeflerini ortaya koymuŐlardır.

Sözleşme altındaki müzakerelerde ifade edilen '6 Ay Kuralı'na benzer bir düzenleme Kyoto Protokolü'nde de mevcut olup, AWG-KP ekseninde devam eden müzakereler sonunda, Protokole veya eklerine ilişkin değişiklik önerilerini içeren bir metnin 7-18 Aralık 2009 tarihlerinde Kopenhag'da gerçekleştirilecek Kyoto Protokolünün 5. Taraflar Toplantısı'nın (CMP 5) nihai oturumunda kabul edilebilmesi için, oturumdan 6 ay önce, yani en geç 17 Haziran 2009 tarihinde dağıtılması gerekmektedir.

AWG-KP'nin ekseninde devam eden müzakereler süresince Tarafların üzerinde uzlaştığı ve CMP 5'in nihai oturumunda kabul edilebilecek tek bir metnin ortaya çıkması mümkün olamamıştır. Dolayısıyla, AB, Grup 37, Tuvalu, Filipinler, Yeni Zelanda, Kolombiya, Belarus, Avustralya, Japonya, Bolivya, Papua Yeni Gine, Kyoto Protokolü'nün 20. ve 21. Maddelerine uygun olarak hazırlanan değişiklik önerilerini Sekretarya aracılığıyla Taraflara sunmuşlardır.

Böylece, COP-15'te Sözleşme altında bir yeni Protokol kabul edilmesi, CMP-5'te de Kyoto Protokolü'nün değiştirilmesi hukuken mümkün hale getirilmiştir.